

МАТЕРІАЛИ

на міський конкурс професійної майстерності педагогів
на кращий урок-дослідження з географії

(за програмою 6 – 7 класів)

учителя географії загальноосвітньої школи I – III ступенів №
15

БАКУЛЄВОЇ ТЕТЯНИ ЛЕОНІДІВНИ

1. План-конспект уроку у 7 класі
2. Методичний аналіз
3. Електронні додатки
4. Рецензія на урок завуча

Методичний аналіз уроку

Урок-дослідження «Розробка та обґрунтування маршруту, що проходить через об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО» проводиться під час вивчення теми 1 «Північна Америка» розділу IV «Материки Північної півкулі» курсу «Географія материків і океанів» (7 клас).

За програмою (Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Географія. 6 – 9 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013), укладеною відповідно до Державного стандарту базової і повної середньої освіти, на вивчення материка відводиться 8 годин. Урок-дослідження проводиться після вивчення особливостей природи континенту і має на меті поглиблення, розширення та конкретизацію навчального матеріалу теми шляхом проведення навчального дослідження та детальнішого ознайомлення з визначними об'єктами природи Північної Америки.

Місце уроку у вивченні теми «Північна Америка».

Урок 1. Географічне положення. Історія відкриття та освоєння. Практична робота 9.

Позначення на контурній карті назв географічних об'єктів Північної

Америци.

Урок 2. Тектонічні структури, рельєф, корисні копалини.

Урок 3. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату.

Урок 4. Води суходолу.

Урок 5. Природні зони. Сучасні екологічні проблеми.

Урок 6. Дослідження. Розробка та обґрунтування маршруту, що проходить через

об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

Урок 7. Населення. Держави. Україна і держави Північної Америки.

Урок 8. Урок узагальнення та контролю теми.

Специфіка уроку.

Урок передбачає проведення дослідження як елементу творчої діяльності учнів. Дослідження здійснюється безпосередньо на уроці і передбачає групову форму його проведення. Організує дослідження вчитель разом з ініціативною групою (2-3 учні), яка отримує випереджальне завдання до цього уроку.

Завдання ініціативної групи:

- підготовка інформації, необхідної для дослідження:
 - 1) про Світову спадщину ЮНЕСКО (список Світової спадщини), її головні завдання та емблему;
 - 2) про найвідоміші об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО (список найвідоміших об'єктів);
- забезпечення учнів необхідною для роботи літературою (у співпраці з шкільною бібліотекою).

Завдання вчителя:

- підготовка інструктивних карток для роботи дослідницьких груп (кількісний склад груп може бути різним: від 2-х до 7 учнів).

На уроці поєднуються активна та інтерактивна моделі навчання, використовуються методи і прийоми технології продуктивного навчання, розвитку критичного мислення, інформаційні технології.

Враховуючи специфіку уроку, учні під керівництвом вчителя знайомляться з дослідницькими методами: збір інформації (пошук різної інформації, з різних джерел), її аналіз (розширення поінформованості про природні об'єкти), синтез інформації (ущільнення, відбір найважливішої, найцікавішої, узагальнення), опис об'єктів (письмова фіксація відомостей про природні об'єкти), порівняння.

Учні, працюючи в групах, використовують різні джерела географічної інформації для поглиблення знань, а також набувають досвіду дослідництва, виховують особисті риси (цікавість, наполегливість, креативність), проявляють організаторські та творчі здібності під час сприйняття, аналізу та порівняння текстової, фото- та відеоінформації при використанні засобів масової комунікації, підвищуючи тим самим особисту медіаграмотність.

Важливе місце на уроці відводиться роботі з картографічним матеріалом, оскільки уміння працювати з різними за змістом картами є одним з найважливіших показників якості підготовки учнів під час вивчення географії

материків та океанів. Це робота з картами атласу, електронними, контурними. Крім картографічної грамотності на уроці формуються й інші важливі компетентності: інформаційна, комунікативна, загальнокультурна.

Результати роботи дослідницьких груп на уроці подаються у вигляді презентації туристичного маршруту подорожі Північною Америкою (з обґрунтуванням схеми маршруту, яка наноситься на контурну карту кожним учнем на робочому місці та спеціальними значками на настінну карту у класі).

Навчально-методичне забезпечення уроку:

- Презентація;
- Інформаційні картки;
- Інтернет-ресурси: <http://maps.google.com/> Он-лайн карти світу, <http://geoqrafica.net.ua>. Фотоальбом;
- Сервіс «Гугл. Карти».

Список літератури

1. Бамбараденія Ч., Вудрафф Д. та ін. Світ тварин: Ілюстрований атлас. – К.: Махаон, 2012
2. Большая иллюстрированная энциклопедия географии. М., Махаон, 2005
3. 100 Великих заповедников и парков . М., Вече, 2002
4. Енциклопедія для дітей. Географія. М., Аванта, 2001
5. Кобернік С. Географія материків та океанів. Підручник для 7 класу
6. Муранов О.П. У світі водоспадів. – К.: Веселка, 1979
7. Пестушко В.Ю, Уварова Г.Є. Географія світу. К.: «Равлик», 1998
8. По материкам и океанам. М., Просвещение, 1988
9. Шапошникова Л.К. Заповедники и национальные парки мира. М., 1969

7 клас

Тема уроку: Найвідоміші об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО. Розробка та обґрунтування маршруту, що проходить через об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО

Мета уроку: поглибити, розширити та конкретизувати знання учнями особливостей природи Північної Америки, провівши дослідження природних об'єктів, віднесених до Світової спадщини ЮНЕСКО.

Завдання:

- дослідити найвідоміші об'єкти природи материка, використовуючи різні джерела інформації, скласти маршрут уявної подорожі;

- розвивати пізнавальну активність та дослідницькі навички учнів, уміння аналізувати та узагальнювати інформацію, працювати з картами, медіа-засобами;
- розвивати логічне та критичне мислення, уяву та творчі здібності учнів;
- виховувати пізнавальний інтерес учнів до вивчення географії, формувати емоційно-ціннісне ставлення до оточуючого світу.

Очікувані результати для учнів:

- називати особливості природи Північної Америки;
- наводити приклади об'єктів природи материка, віднесених до Світової спадщини;
- пояснювати причини їх унікальності;
- характеризувати етапи дослідження природних об'єктів та методи досліджень;
- складати та обґрунтовувати віртуальний маршрут, що проходить через найвідоміші об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини;
- презентувати результати досліджень.
-

Тип уроку: урок застосування знань, умінь та навичок

Форма уроку: урок-дослідження

Обладнання: фізична карта світу, значки-наліпки, контурні карти, науково-популярна література, енциклопедії, інструктивні картки, комп'ютерні презентації, комп'ютери, мультимедійна дошка.

Структура уроку

I Організаційно-мотиваційний етап.....	4 хв.
• Організація і мотивація	2 хв.
• Інструктаж дослідницьких груп.....	2 хв.
II Навчально-дослідницький етап.....	35 хв.
• Дослідження природних об'єктів з використанням мережі Інтернет, карт та друкованих джерел інформації	
• Розробка маршруту через найвідоміші природні об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО	
• Оформлення та презентація результатів дослідження.	
III Підсумковий етап.....	6 хв.
• Підведення підсумків.Рефлексія.....	4 хв.

- Інструктаж до виконання домашнього завдання.....2 хв.

Хід уроку

I Організаційно-мотиваційний етап

1. Вступне слово вчителя.

Ми продовжуємо вивчати географію Північної Америки. Характеризуючи компоненти природи материка, ми звертали увагу на окремі рекордні (визначні) географічні об'єкти та цікаві відомості про них (згадайте Великий каньйон Колорадо чи Мамонтову печеру). А сьогодні на уроці спробуємо ці об'єкти поєднати у єдиному пізнавальному маршруті територією Північної Америки, провівши дослідження (слайд 1). Якщо сказати точніше, то найвідоміші географічні об'єкти материка уже об'єднані у списку Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

2. Вступне слово членів ініціативної групи.

ЮНЕСКО – міжнародна організація з питань освіти, науки і культури. Саме ця організація стала ініціатором складання списку Світової спадщини ЮНЕСКО, до якого потрапили найвидатніші пам'ятки природи і культури. Головна мета цього списку – зробити відомими і захистити об'єкти природи і культури, які є унікальними.

Цікавою є емблема Світової спадщини ЮНЕСКО (слайд 2). Вона символізує взаємозалежність природних і культурних можливостей. Чотирикутник відображає форми, зроблені руками людини, коло – ознака природи, яка знаходиться над людиною і водночас символізує Землю та захист.

Є такі унікальні об'єкти і в Північній Америці. Ми вибрали найвідоміші, які і будемо сьогодні досліджувати (слайд 3). Це дослідження буде теоретичним, але можливо у майбутньому ви здійсните реальну подорож до Північної Америки і побачите всі ці об'єкти. Зараз же можете подивитися на них на слайдах, а потім дослідити детальніше (слайди 4 – 14).

3. Інструктивна інформація вчителя.

- * Будь-яке дослідження починається зі збору інформації. Чим більше різної інформації про об'єкт ви знайдете, тим точнішим буде дослідження.
- * Інформацію з різних джерел необхідно проаналізувати, критично порівняти.
- * Несистематизована інформація перетворюється на хаос, тому її синтезують (ущільнюють) до короткого всебічного опису об'єкту.
- * Таким чином, аналіз і синтез є головними методами теоретичних досліджень.
- * А тепер ознайомимося з інструктивною карткою для проведення дослідження.

Інструктивна картка

1. Відібрати природні об'єкти, через які пройде туристичний маршрут
2. Скласти опис об'єктів, виявивши:
 - географічне положення, кількісні характеристики (за наявності);
 - походження назви природного об'єкту;

- причину занесення до списку Світової природної спадщини ЮНЕСКО;
- цікаві відомості про природний об'єкт
- 3. Нанести природні об'єкти на контурну карту
- 4. Оголосити (презентувати) результат проведених досліджень

II Навчально-дослідницький етап

1. Проведення дослідження

Діяльність учнів	Діяльність вчителя
<ul style="list-style-type: none"> • Робота в групах по дослідженню природних об'єктів з використанням мережі Інтернет, карт та друкованих джерел інформації • Індивідуальна робота з контурними картами • Обмін інформацією та використання її для розробки віртуального туристичного маршруту • Підготовка презентації (доповіді, виступу з використанням підготовленої групою електронної презентації чи без презентації (можна використати презентацію, що була на початку уроку)) 	<ul style="list-style-type: none"> • Координація роботи груп • Забезпечення використання учнями інформації з різних джерел (не тільки мережі Інтернет) • Консультування окремих груп за змістом інструктивної картки • Створення умов для творчого застосування результатів досліджень • Моніторинг дослідницької діяльності кожного учня та класу в цілому

2. Презентація результатів дослідження.

1. Перша група відібрала для туристичного маршруту наступні об'єкти:

Еверглейдс – Мамонтова печера – Ніагарський водоспад – Мігуаша.

Маршрут можна визначити як маршрут першої категорії, оскільки він проходить східною – рівнинною частиною материка. Починається мандрівка визначними місцями Північної Америки з півострова Флорида, на півдні якого протікає дивовижна річка, що має довжину всього 16 км. Але її ширина досягає інколи 80 км при глибині всього 15 см. Течія річки є майже непомітною, оскільки падіння від витoku до гирла складає всього 4,5 м. Місцевість, по якій тече річка, називається **Еверглейдс** («вічні болота», «болотиста низина», «трав'яниста вода») і складається з тропічних лісів, мангрових (дервно-чагарникових) рослин, сотень малих і великих озер, річок із невеликими острівцями покритої лісом суші. величезних площ боліт. На цій території збереглися одні з найбільших ділянок прісних боліт у світі. Болота Еверглейдс займають близько 7 000 кв. км. і становлять основу національного парку. Унікальною є природа парку: 950 видів рослин (тільки орхідей 25 видів, червоні мангрові дерева з великими повітряними коренями, морський виноград, сосни, кипариси. Дуби. Фікуси, чорнильні дерева, кактуси, папороті), 36 видів тварин занесені до Червоної книги. Тут ще можна побачити гостромордих

крокодилів, міссісіпських алігаторів, флоридських пантер, кайманів і навіть морських корів – ламантинів.

Із штату Флорида рухаємося на північ. У центральній частині штату Кентуккі, на південному сході Центральних рівнин у західних передгір'ях Аппалач розташована **Мамонтова печера** – унікальний об'єкт, найбільша за довжиною система підземних ходів (досліджено 560 км) Печера має зв'язки з системою печер Флінт-Рідж, тому її називають ще Флінт-Мамонтовою. Назва об'єкту ніяк не пов'язана з мамонтами. Завдяки величезним розмірам її часто порівнювали саме з розмірами мамонта. Так з'явся стійкий вислів назви. Печера за походженням карстова, утворилася в результаті розчинення підземними водами вапнякових гірських порід, що утворилися мільйони років тому у центральній частині материка, яка була вкрита водою. У печері є ріки й озера, по яких можна плавати у човні; живуть у ній сліпі павуки, цвіркуні, а в річках сліпі риби.

Продовжуємо рух на північ до одного з чудес світу – **Ніагарського водоспаду**. Водоспад знаходиться на кордоні США і Канади, в штаті Онтаріо, де знаходяться п'ять найбільших прісних озер земної кулі: Верхнє, Мічиган, Гурон, Ері, Онтаріо. Єдиний стік води з чотирьох перших озер – річка Ніагара («грім води»), що випливає з озера Ері і впадає в озеро Онтаріо. Річка тече спочатку спокійно, а недалеко від озера Онтаріо обривається 50-метровим уступом в сланцевих породах, прикритих вапняками. Ніагарський водоспад з'явився кілька тисяч років тому, коли утворилися в результаті танення відступаючого льодовика, потоки води промивали собі русло в м'ких пісковиках. Річка Ніагара прорізала в них глибоку ущелину до тих пір, поки не оголилися більш тверді скельні породи. Так вийшов обрив, з якого вниз обрушується величезна кількість води. Характерний зеленуватий колір Ніагари обумовлений саме високим вмістом часток гірських порід, розчинених у водах ріки. Вважається, що за десять тисяч років водоспад піднявся приблизно на одинадцять кілометрів вгору за течією річки, цей рух триває і сьогодні зі швидкістю близько тридцяти сантиметрів на рік. За оцінками вчених, приблизно через п'ятдесят тисяч років обрив досягне озера Ері і Ніагарський водоспад припинить своє існування.

Закінчуємо маршрут на північному сході материка. На маленькому півострові Гаспе, на території канадської провінції Квебек знаходиться Національний парк **Мігуаша** (територія 87,3 га). Сьогодні на території парку ростуть березові, осинові та хвойні ліси, але близько 380 млн. років тому тут переважала тропічна флора і фауна. В гирлі річки Святого Лаврентія, у прозорій теплій воді існувала велика кількість риби. Залишки різних видів квіткових рослин і риби були вперше (1842 рік) знайдені в гірських породах девонського періоду протерозойської ери у вигляді скам'янілих залишків. Скам'янілі залишки кистеперої риби (вивчена найкраще з усіх риби, що зникли на планеті) були знайдені у 1892 році і виявилися сполучною ланкою між рибами та наземними хребетними. Ця знахідка (відбиток на каменю) отримала назву «Принц Мігуаша». «Мігуаша» у перекладі означає «червоний камінь». У

музей національного парку можна побачити велику колекцію знахідок, що дозволяють відслідковувати історію розвитку життя на нашій планеті.

2. Друга група розробила складніший маршрут:

Ель-Віскаїно – Великий каньйон Колорадо – Йеллоустон – Вуд-Баффало - Наганні

Ми починаємо наш маршрут видатними місцями Північної Америки з Каліфорнійського півострова. Саме тут, між Тихим океаном і Каліфорнійською затокою знаходиться надзвичайно красиве місце на землі – біосферний резерват **Ель-Віскаїно**. Красиве своїми пейзажами, великими та малими островами, пляжами, мангровими болотами та дюнами. Але перлиною цієї території (площею більше 2500 квадратних кілометрів) є резерват китів різних видів. Резерват – природоохоронна територія, де головним об'єктом охорони є один з елементів природного комплексу. Серед китів переважають блакитні та горбаті, сірі кити. У сезон міграцій сірі кити відпливають у , щоб знайти собі пару. Щорічно у водах резервату з'являються близько 900 китят. Морські лагуни служать домівкою для тюленів, полосатиків, морських левів, морських слонів. У цій заповідній зоні мешкають черепахи чотирьох видів, а також багато інших представників тваринного світу.

Далі наш маршрут ускладнюється. Ще раз поглянемо на Каліфорнійську затоку. Саме в цю затоку впадає річка Колорадо, що починається у Скелястих горах, а потім сотні кілометрів тече по міжгірним плато Кордильєр. Прорізаючи плато Колорадо, річка утворює справжній витвір природного мистецтва – **Великий каньйон Колорадо**. Поглянувши на дно каньйону з одного з численних уступів, важко повірити, що крихітна каламутна річечка там внизу створила цю величезну ущелину (Довжина каньйона складає більше 400 км, глибина в окремих місцях – 1,6 км). Дискусії про вік та походження каньйону продовжуються весь час, але у загальних рисах історія така: колись давно річка текла по рівнині. У результаті рухів земної кори ця рівнина піднялася, утворивши плато. Через його нахил швидкість течії річки збільшилася, і вона почала поступово вимивати породи, по яким текла. Спочатку це були пухкі породи (пісковики, вапняки, сланці), а потім твердіші (граніти). Ерозія продовжується по сьогоднішній день. Річка тече швидко, несучи розчинені в каламутній воді дрібні частинки піску та глини, які «перетирають» навіть найтвердіші граніти. А потім додається ще й вітрова ерозія. Так працює природа.

Продовжуємо маршрут. Ми ще в Скелястих горах. У самому серці гір, на стику штатів Монтана, Вайомінг і Айдахо знаходиться територія, що ввійшла до складу **Єллоустонського національного парку**. Це найстаріший національний парк нашої планети. Дивовижна природа цього унікального куточка Кордильєр – його гейзери і водоспади, скам'янілий ліс і застигли білими каскадами відкладення гарячих ключів, нелякані стада бізонів і грізні сірі велетні – ведмеді гризлі. Заснований парк у 1872 році, площа 898 тис. га. Місцеві жителі називають цей куточок «країною криги, вогню, смоли і диму».

По всій території парку можна побачити потоки застиглої лави. Сліди недавньої вулканічної діяльності помітні не тільки у вигляді лавових потоків. В долині річки Єллоустон, що прорізує плато, зустрічаються джерела, гейзери і калюжки, а то й цілі «котли» гарячої води. Є в парку і багато гірських озер. Найбільше – Єллоустонське, має площу 370 кв. км і глибину до 120 м. Дивовижними є і представники рослинного і тваринного світу (головна визначна пам'ятка Єллоустонських лісів – найбільший хижий звір Північної Америки сірий ведмідь гризлі). Можна сміливо стверджувати, що на нашій планеті нелегко зустріти місце, де було б зібрано поруч стільки вражаючих чудес природи.

А тепер далі, вже по території Канади, до парку «Лісового бізона». Національний природний парк «**Вуд-Баффало**» розташований на північному заході Канади (між озерами Велике Невільничче та Атабаска) і охоплює рівнинні простори площею 44 тис. кв.км. Це найбільший національний парк на Американському континенті. Відомий парк своїми водоймами, різноманітною рослинністю (поєднання лісових та степових видів), але головними мешканцями є представники тваринного світу: американські лосі, олені, зайці, дикобраз, скунси, численні птахи. На його території живуть американські бізони, заради яких і створювався національний парк. Це масивні тварини, схожі на європейських зубрів, вагою біля тони, розмірами у висоту до 2 метрів. Саме завдяки створенню природоохоронної території ці тварини ще мешкають на нашій планеті.

Завершуємо подорож на півночі Канади, в провінції Північно-західні території. Тут, у південній частині гір Маккензі, розташований у долині річки Південна Наганні національний парк **Наганні**. Площа парку, назва якого перекладається як «душа», складає 4 766 кв. км. У парку різноманітний гірський ландшафт, що вирізняється глибокими каньйонами, плато, хребтами, водоспадами. А також унікальною системою вапнякових печер та сірчаними гарячими джерелами. Головними ж елементами парку вважають чотири різних за розмірами каньйона та відомий на весь світ водоспад Вірджинія на річці Південна Наганні. Висота водоспаду майже 96 метрів, що вдвічі вище не менш відомого Ніагарського водоспаду. Крім того, заповідні землі Наганні відомі своїми карстовими печерами, в лабіринтах яких протікають підземні ріки. У заповідних лісах мешкають численні тварини, характерні для північної арктичної зони: ведмідь гризлі, гірський козел, вовк, північний олень.

III Підсумковий етап. Рефлексія.

1. Підведення підсумків Вчитель дякує всім дослідницьким групам, пропонує висловитися учням з приводу складених маршрутів, відмітивши роботу найактивніших дослідників.

Прийом «Закінчити речення»:

Цей урок познайомив мене...

Урок-дослідження навчив мене...

Цей урок дозволить мені....

2. Інструктаж до виконання домашнього завдання

Ми познайомилися з найвідомішими об'єктами природи Північної Америки. А для того, щоб ми мали змогу про них дізнатися, попрацювало багато людей різних професій: спелеологи, палеонтологи, біогеографи. Не всі вони живуть на території Північної Америки, але дослідження печер, річок, гейзерів, вулканів вони зробили. Про населення материка ми будемо говорити на наступному уроці. Щоб він пройшов цікаво, вам необхідно виконати такі завдання (на вибір):

1. З'ясуйте, що вивчають спелеологи?
2. Що є предметом вивчення палеонтології і палеонтологів?
3. Що є предметом вивчення біогеографії та біогеографів?

Рецензія

на розробку уроку «Найвідоміші об'єкти Північної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО»(7 клас)
учителя географії КЗ «Маріупольська загальноосвітня школа I-III ступенів №15 Маріупольської міської ради Донецької області»
Бакулевої Тетяни Леонідівни

Наданий урок відповідає чинній програмі з географії для учнів 7-го класу за новим Держстандартом, проводиться в межах вивчення теми «Північна Америка» розділу IV «Материка Північної півкулі» курсу «Географія материків і океанів» та має на меті поглиблення, розширення та конкретизацію навчального матеріалу теми шляхом проведення навчального дослідження та детальнішого ознайомлення з визначними об'єктами природи Північної Америки.

Урок має чітку логічну структуру, яка відповідає вимогам до навчальної діяльності проблемного, дослідницького характеру.

Поєднання традиційної методики з інноваційними педагогічними технологіями, дослідницька робота школярів, цікавий країнознавчий матеріал, творче осмислення теми забезпечують комплексний підхід до формування в учнів ключових, предметних, і найголовніше – життєвих компетентностей.

Особлива увага приділяється формуванню таких життєвих умінь та навичок: оволодінню знаннями про оточуючий світ, навичками орієнтуватися на місцевості; умінню спілкуватись, толерантно співпрацювати у колективі, самостійно знаходити, аналізувати та обробляти необхідну інформацію; зрозуміло формулювати свою думку, відстоювати її; здатності презентувати свої успіхи у самореалізації.

Для підвищення інтересу до уроку, вчитель використовує групову форму організації роботи на уроці, що підвищує навчальну та пізнавальну мотивацію учнів. Доречно використані інноваційні методи навчання: ІКТ, проблемно-евристичний метод та дослідницький метод, диференційовані особисто зорієнтовані завдання.

Використання комп'ютера на уроці дозволяє не тільки підсилити наочне уявлення досліджуваного матеріалу, але і сприяє більш осмисленому його засвоєнню. Презентація містить весь необхідний, наочний і практичний матеріал. Все це дозволяє підвищити щільність уроку і оптимально збільшити його темп.

Урок є інноваційним, цікавим, пізнавальним. Рекомендований до впровадження на уроках географії у навчальних закладах міста.

Заступник директора з НВР

Т.М.Лугова